

صافی: ۶

کانون اول ۱۹۲۷

یل: ۱

فلسفه و اجتماعیات

مجموعه‌سی

مؤسسی

آگاه سری

آیده برنشر اولونور

مدیری

محمد ثروت

استقلال و قیاطاش لیسهری فلسفه
و اجتماعیات و تجارت مکتبی اقتصاد معلمی

استقلال لیسهری مدیری استانبول ارکک
و استقلال لیسهری ادبیات معلمی

تربیتی قسم:

« تورك تاريخی » نه باشلانمچ محی الدین
عمومی فیزیکده اصول (یوواسدن) م . الہامی
دیوان ادبیاتی آگاه سری
قیمتler و شأیتلر (بوغله دن) نزهت ثروت
استحصال م . ثروت

تحلیل و تنقید قسمی:

اجتماعی تربیه فنی (پاول ناتورپ) ر . غ
مه تا فیزیک و اخلاق مجموعه‌سی ***
روحیات مجموعه‌سی ع . ص
مخابرات: شاذیه پرین خانم افندی به (جواب) اورطاهه سعد الدین
تورك فلسفه جمعیتی مجموعه مدیریتی
تورك فلسفه جمعیتی: مذاکرات و تبلیغات خلاصه‌لری نائب عمومیدک
مجموعه اداره‌سنه کوندریلن مجموعه و کتابلر
برنجی جلدک فهرستی

اداره خانه: استانبول - سرزاده باشی - استقلال لیسهری داهلنده دائره مخصوصه
استانبول - مطبعه آمدی

استحصال

ھربىلىكى شەبەسى كېي . اقتصادكده بعضى اساسلى مفهوملىرى وارد . بولردن خاصە « استحصال » بھىندە كثرلە استعمالى معتاد اولان كى عمومى برقاچ مفهومى - مقدمه اولق اوزره وقىصەجە - توصيف وثبیت ايتكى فائدهلى عد ایدیوروز . آنجق بو صورتلەدرکه بو صحیفەلردە طرفدار اولاجنمز فیکرلى وضوحله آنکلاقم امکانى حاصل اولاجقدر .

اقتصادى مادە . — اقتصادى حادثەلر ، بوتون اوصافيله ، بر اجتماعى حادثەدر واونلر كېي فردلرک حس ایدیش ، دوشونوش وآرزو ایدیش طرزلرینه استناد ایدیورمش كېي كوزوكدكلى حالده ، ینە اونلر كېي ، فردى اولمايان ، فردە كندیسنگ خارچندە تشكىل ایدەرك تأثیر اجرا ایدەن واقعەلردر ؟ فرد ، بو حادثەلرە مخالفت ایدنجە ، طبقى مادی عالم قارشى سنده اولدینی كېي درجەدرجە بر مقاومت حس ایدر . بو صورتلە دیه بیلیرزكه بوتون اجتماعى حادثەلرک اولدینی كېي ، اقتصادى حادثەلرک دخی بر طرفدن منشائی غیر فردیدر ؟ دیگر طرفدن دە آنكشاف وتحاول شرطلى فردى اولمايان وآنجق اجتماعى عد ایدیلن خصوصى قانونلرە تابعدر .

معمافیة اقتصادى حادثەلرک بوتون اوصاف همزه سنى بو قدرلە تثبیت ایتش اولمايز ؟ برده بونلرک دیگر نوع اجتماعى حادثەلردن فرقلینی كوسترملیز .

اقتصادى قیمت و فیات . — اقتصادى حادثەلر ، دیگر اجتماعى حادثە نوعلى كېي ، ك صوك تھللەدە ، قیمت حکمنه ارجاع ایدیلە بیلیر . ناصل حقوقى حادثەلر « عدالت » دیدیکمز ، بدییى حادثەلر « كوزلاک » تسمیه ایتدیکمز قیمت حکملرله مشروط و بونلرله موجود ایسە ، اقتصادى حادثەلر ایچین دە بوبله بر مسند واردر ؟ ذاتاً بو مسند بو وصف موجود بولمىدنجە هیچ برشى اقتصادى اولامیە جفی كېي هیچ بر سبب دخی بزی اقتصادى فعالیتلرە سوق ایدەمز . دىك ایستبورزكه حقوقى قیمت ، بدییى قیمت ، اخلاقى قیمت ودینی قیمت الخ اولدینی كېي برده اقتصادى قیمت واردر .

ایشته اقتصادى حادثەلرى ، دیگر اجتماعى حادثەلردن تفریق ایدەن كى اساسلى وصف ، اونلرک « اقتصادى قیمت » ى حائز اولمایدردر .

اوحالده عجباً اقتصادى قیمت نەدر ؟ بو سؤالك جوانى ، اقتصادجیلر آراسنده كى فضلە مناقشەنى واختلافى موجب اولان بر مسئله تشكىل ایتشدر . بومسئله بى بوتون آناتیلە تدقیق وتحلیل ایتكى درسلمزك دیگر بر قسمنه تعلق ایدەجكز . يالکز شیمیديك شوقدر

سویله به بایرزه که اقتصادی قیمت، آنجیو دیگر نوع اجتماعی قیمت‌ری هائز اولوب در مبادل ابدلکه صالح اولاره اشیاده و فعالیندره کوزو کلمه در .

بونکه برابر شو نقطه بی قید ایتک ایجاب ایدر که اقتصادی قیمتک تظاهری، فوق العاده بر خصوصیتی حائزدر: اجتماعی قیمت‌ر، علی العموم حتی بر حرکت ویا اثر حائنده بحسم ایتدکاری زمان دخی، نهایت معنوی بر ادراک اولقندن ایلری به کیده منزل؛ بو قیمت‌رک تقدیری، بر شعور حائندن عبارت قالمه محکومدر و هیچ بر صورتله کمی بر مساحه به متحمل دکندر. بوکا مقابل اقتصادی قیمت‌ر، آنجیق کمی صورتده مساحه به متحمل و مستعد اولدینی زمان میدانه چقا بیلیر و حتی آنجیق اوزمان موجوددر. اجتماعی قیمت‌رده، کیت تصورینه آنجیق بو قیمت‌رک موجودیتنه دلالت ایدن اثرلر و حرکتلر اغانه سیله وجوق تقریبی اولارق واصل اولابیلیر؛ حالبوکه اقتصادی قیمت‌رده کیت، بالذات بو قیمت‌رک تام بر افاده‌سی اولدینی کچی، دیگر جهتدن بو کیت هر هانکی بر شکاده تثبیت اولناده اقتصادی قیمتک موجودیتنه وضوحه انتقال ایده میز.

اقتصادی قیمت‌رک کمی افاده‌سی، فی‌النه در . فی الحقیقه فیأت مفهومک بو طرزده آکلاشیمسی، شیمیدی به قدر متعمم تقلیلدن بر ز انحراف ایتکده در . «فیئات»، هان هان بوتون اقتصادجیلر طرفندن اک عمومی معناده، اشیانک احتوا ایتدیکي قیمتک پاره ایله افاده‌سی شکلنده آکلاشیمشدر. بو صورتله پاره واسطه سیله یاییمایان مبادلله ایله علی العموم پاره‌نک و ساطقی هنوز موجود اولدینی تصور ایدیلن «عینی مبادل» دورنده اقتصادی قیمتک موجودیتی ناصیل تثبیت اولنه بیله جکی جای سؤالدر. اوله ظن ایدیورم که بو خطایی کوروش، اقتصادی قیمت‌رک ایکی نوعی اولدیفنه، یعنی «استعمال قیمتی» ایله مبادل قیمتک بر بردن تقریبی ایجاب ایتدیکنه دأثر تا «آرسطو» دن بری دوام ایدن بر مشاهده خطاسنه مربوطدر. ینه اکثری اقتصادجیلر، مبادل قیمت ایله فیثاتی عین معناده قوللانیرلر؛ فقط فضله اولارق بزم اجتماعی قیمت کله سیله افاده‌یه چالیشدیغمن مفهومه متابل «استعمال قیمتی»، بر اقتصادی مسئله تلقی ایدرلر؛ حالبوکه استعمال قیمتک اقتصادی اولان هیچ بر جهتی یوقدر؛ یعنی استعمال قیمتی، اقتصادیلشک ایچین مبادل قیمتنه تحول ایتک لازمدر که بوده فیثاتدر.

او حالده خلاصه ایدلم: اقتصادی قیمت‌ر، ایستر پاره و ساطتیه اولسون، ایستره بو واسطه موجود اولماسین، آنجیق کمی بر افاده دیمک اولان فیثات شکلنده کوزو کور. مع مافیه بوقاعتمزه رغماً یازیلر حظه فیثاتدن ماعدا اقتصادی قیمت تعبیرینی ده قوللانه جغز؛ بالخاصه لسان اعتیادلری بونی مجبوری قیلیمده در.

اقتصادی قیمت‌ری دیگر بر نقطه نظرندن دها تدقیق ایده بیلیر. . . . اقتصادی قیمت‌ر، بوتون دیگر نوع اجتماعی قیمت‌رکچی، اشیایی، تفکرلر منری و فعالیتلر منری اوچ نوعه تفریق ایدر: اشیاء و فعالیتلر منری، یا اقتصادی، یا غیر اقتصادی و یا هر دو را اقتصادی اولور؛ اقتصادی اشیاء و فعالیت، اقتصادی قیمتک مثبت بر صورتده تجلی ایتدیکي اشیاء و فعالیتلر در؛

غیر اقتصادی، اقتصادی قیمتک منفی بر صورتده تجلی ایتدیکی اشیا و فعالیتلردر؛ لایقصادی، اقتصادی قیمتله علاقه دار اولمایان اشیا به و فعالیتله دینیر .

اقتصادی قیمتک مثبت بر صورتده تجلیسی، صرف اولونان قیمتلردن فضلله، یعنی یکی قیمتلر تولیدی ایله ممکن اولور: بوکا علی العموم «کار ویا تمتع» دیرلر؛ منفی اقتصادی قیمت، آنجق تولد ایدهن یکی قیمتلرک، صرف اولونان ابتدائی قیمتلردن نقصان ظهور ایتدیکی زمان موجوددر: بونی علی العاده لسانده «ضرر ویا زیان» کلمهلری ایله افاده ایدهرز. کار ویا تمتع، ضرر ویا زیان، فرد ایچین واقع اولدینی کبی دهها عمومی بر صورتده بر جمعیت ایچین دخی وارددر .

اقتصادی فعالیت، یاخود، ایسه . — اجتماعی و بالنتیجه اقتصادی حادثه لرك منشائی فردی اولماقله برابر، بونلرینه فردلرك شعورلرینه حاکم اولان قیمت حکملرینک ویردکاری جمله نك اثری اولارق، آنجق فردلر طرفندن اظهار افاده ایدیلرلر؛ اونك ایچیندرکه اقتصادی قیمت حکملرینک اثری و نتیجه سی اولان اقتصادی حادثه لر دخی فردلرك توسطیله میدانله چیقارلر . علی العموم دیگر اجتماعی حادثه لردهده بوله در؛ نته کیم هر حقوقی حادثه، فردلر سایه سنده وقوع بولدینی کبی، بدینی، دینی، اخلاقی الخ حادثه لرده فردلرك وساطتیله دوغارلر . ذاتاً بوندن دولایسدرکه فردلرك اجتماعی فعالیتلرینی، بوتون اجتماعی حادثه لرك مولدی عد ایدرز . عین صورته اقتصادی فعالیتلر، اقتصادی حادثه لرك مولدیر . اقتصادی فعالیتله، بر تک کلمه ایله «ایش» دیمک موافقدر . ایشدن قصد ایتدیکنم معنا، بورایه قدر ویردیکنم ایضاحات ایله قولایجه آکلاشیله بیلیر، معافیله بونلری بر دهها خلاصه ایده بیلیر: **ایسه: اقتصادی قیمتی هائز اولاره، یعنی مبادله ایلمکله مساعره اولاره فعالیتلردر .**

معافیله فردلر طرفندن صرف ایدیلن و «اجتماعی» وصفی هائز بولونان فعالیتلر آراستهده خاصه «اقتصادی» اولانلرینی قطعیتله تمیز ایده بیامک ایچین، اقتصادی فعالیتلرک صوک بر خصوصیتی دهها بوراده تثبیت ایتمکله کمز لازمدر . اقتصادی فعالیتلر، یالکنز کندیلری مبادله یه صالح اولقله دکل، برده بالذات مبادله یه مساعد بر «موضوع» اوزرینه تطبیق ایدلش اولقله تائیز ایدر؛ بو «موضوع» لر، «اقتصادی قیمتی هائز اشیا» دیدیکنم شیثلردر . بو نقطه نظرندن، اشیا، اقتصادی فعالیتلر شککنده کی اجتماعی مناسبلرک ضروری وچوق اساسلی، یک مهم برر واسطه سی اولویور . بونک اهمیت اوقدر چوقدر و اوقدر اساسلیدرکه بز، حیاتهده علی العاده فعال اولان انسانلر صفتیله، بوتون آرزولر مرک و هوسلر مرک مهم منبئی، همده محرکی اولارق یالکنز بواشیایی، یعنی «واسطه لر» ی، «تمثال» لری کورورز؛ بونلرک آرقه سنده کیزلی اولان اجتماعی مناسبلر، بزم ایچین چوق دفعه اوزرنده بر آن توقفه لایق کوزو کمزلر . نته کیم اقتصادک علمی بر صورتده تدوینی موضوع بحث اولدینی زمان دخی بو وضعیت، عالملر اوزرنده مؤثر اولمشدر . اونک ایچین اقصاد تاریخنده اولدجیه شایان دقت بر موقع اشغال ایتش بولونان بر مناقشه بوکون بیله دوم ایتمکده در:

عجبا سربست مسلسل‌گر و خدمات (یعنی مأمورینک و مستخدمینک فوالتلری) ، مستحصل فعالیتلر میدر ؟ یعنی عجبا بالذات اشیا استحصاله مصروف اولان فعالیتلر کی بونلری ده مستحصل واقتصادی عدا ایده جکر ؟ - بز بوراده بو مناقشه نك تفرعانه کیره جک دکاز . یالکز شیمدی به قدر تعقیب ایتدی کمز محاکمه طرزی ، بونلرکده مبادله به مساعد اوللرینه نظر آ اقتصاد عدا ایدلسنه منجر اولمده در . فقط شو نقطه بی قید ایتک لازمدرکه بو ایکی نوع اقتصادی فعالیت آراسنده بر نوع فرقی محقق موجوددر .

اقتصادک موضوعی . — بورایه قدر معنارینی تثبیت ایتدی کمز مفهوملر ، بر طرفندن ده یزه اقتصاد ، یاخود اقتصادی اجتماعیات دیه بیله جکمز بیلکی شعبه سنک موضوعنی کوستر بر . بو موضوعی ، هر علمه تطبیق ممکن بر تعریف ایچنده ازانک ایتک قابلدیر : اقتصاد ، اقتصادی حادثه لردن و بو حادثه لر آراسنده کی قانونلردن بحث ایدر .

بو تعریفده « اقتصادی حادثه » تعبری یرینه ، ده مفصل و واضح بر افاده قویق ایجاب ایدر سه دیه بیلیر که اقتصاد ، مبادله ایدر بیلیمک وصفنی ، یعنی اقتصادی قیمتی حائر بولونانه فعالیتلردن و بونو فعالیتلرک نتیجه سی اولدرنه « اقتصادی » وصفنی اصرار ایتمسه اشیا و مؤسسسلردن بحث ایدر نه بر بیلکی متعبیر .

بو تعریف ، شیمدی به قدر مختلف اقتصاد جیلر طرفندن اورته به آتیلمش بولونان دستورلردن متعدد نتیجه لری اعتداریله ، آیریلیر . بونلری بوراده تفصیل ایتمیه جکر . یالکز بر نقطه بی ، اک اساسلی بر مسئله اولوق و بوندن صوکره کی تدقیق طرزلر منزه حاکم بولونوق اعتباریله قید ایده جکر .

موضوعی اقتصادی حادثه لرک تدقیقندن عبارت اولان بیلکی شعبه سی ، آنجق بر رجعت ایچنده یاشایان فردلر آراسنده موجود اولوب « اقتصادی » وصفنی حائر بولونان عمومق لردن **مورابطه لردن** بحث ایدر . فی الحقیقه بو رابطه لره علی العموم اجتماعی رابطه لر دیه بیلیر . فقط بونلرک متعدد نوعلری واردر : حقوق ، اخلاق ، بدیی الخ رابطه لر اولدینی کی برده اقتصادی رابطه لر واردر . « قیمت » بو رابطه لرک معنوی برشکل اولدینی کی ، « ایش » ده مادیلشمش برشکیدر . نشه کم بوتون اقتصادی حادثه لردن بو نوع رابطه لر و علاقه لر طرزنده تلقی ایدیه بیلیر . ایشته اقتصاد ، یالکز بونلردن و یالکز برر علاقه اولوق اوزره بحث ایدر . یوقسه شیمدی به قدر بر حقوق اقتصاد جیلرک قبول ایتدی کی ، اقتصادی ، « بزه فائده لی اولان » اشیا نك وجوده کتیرله سندن و یاخود مبادله سندن الخ بحث ایتک وظیفه سیله مکلف عدا ایتک ، یعنی بو عامک موضوعنی انسانلر آراسنده کی مناسبلر شکنده اولایوب انسانلرله اشیا آراسنده کی مناسب شکنده آکلامق بر خطا اولور .

اقتصادی حادثه لرک نوعلری . — اقتصادی حادثه لری ، نولره آیریمق مسئله سی دخی ، اقتصاد جیلر آراسنده چقان بللی باشل اختلاف نقطه لردن برینی تشکیل ایدر : بر برندن تفریقی ایجاب ایدن قاچ نوع اقتصادی حادثه واردر و بونو عولرک متقابل اهمیتلری نه در ؟ بز ، بو مسئله اطرافنده جریان ایدن مناقشه لرک و مختلف حل طرزلرینک خصوصی بر

اہمیتی جائز بولوندیغنی تصدیق ایتمکله برابر ، بورادہ اڭ فضلہ متمعم اولان برتصنیق وتسلیمی - موقہ اولسون - قبول ایتمکده بر محذور اولدیغنی ظن ایتموروز .

بو تصنیف ، ایلمک دفعه فرانسز اقتصادچیلردن « ژان باتیست سهی » (۱۷۶۷ - ۱۸۳۲) طرفندن اورته آتیلمشدر . [

بوتصنیفه نظراً اقتصادی حادثه لر ، علی العموم دورت نوعه آریلابیلیر : (۱) - استحصالی حادثه لری ؛ (۲) - تداول حادثه لری ؛ (۳) انقسام حادثه لری ؛ (۴) استهلاک حادثه لری . بو دورت نوعک اوصافی تثبیت ایدلم :

استحصالی حادثه لری : اقتصادی قیچی جائز اشیانک مبادلہ ایدیلمکله مساعد بر حالہ کتیریله سنه عائد اولان اقتصادی حادثه لرہ استحصالی حادثه لری دینیر .

تداول حادثه لری : استحصالی اولونان اشیانک اوصافی وماہیتی دکیشدیرمکسزین ، فردلر آراسنده مبادلہ ایدیلمه سنه متعلق بولونان اقتصادی حادثه لردر .

انقسام حادثه لری : استحصالی وتداول حادثه لرندن دوغان یکی قیمتلرک ، بو حادثه لرایله علاقہ دار فردلر آراسنده توزع طرز لرینہ ونسبتلرینہ متعلق ایدر .

استهلاک حادثه لری : اشیانک ، یاتاماً ایلمک ایدیلمک ، یاخودیکی براستحصالده قولانیلمق صورتیلہ استعمالی حقنده کی طرز لرہ ونسبتلرہ متعلق اقتصادی حادثه لردر .

بو دورت نوع حادثه ، بربرندن یالکیز خصوصی اوصاف اعتباریلہ آریلیرلر ؛ یوقسه حقیقته بونلر ، نه بربرندن تامایله آیری ومستقل بر صورتده جریان ایتمکده درلر ؛ نه ده آزالرنده کی فرقلر ، اساس وماہیت فرقی درجه سنده براہیتی جائزدر . استحصالی حادثه لری دوغریندن دوغری یه استهلاک وتداول شرائطنک تأثیری آلتندہ جریان ایتمدیکی کبی بونلردہ انقسام حادثه لرینک وبالذات استحصالی برر تابی وضعیتندہ قالیرلر . یعنی اقتصادی حادثه لرہ نوعلرہ قابل تفریق اولقلہ برابر بو تفریق ، علی العموم بو طرزده کی بوتون تصنیفلردہ واقع اولدیغنی وجہلہ یاکلش تلقی ایدیلمک ایجاب ایدر: بربریلہ غایت صیقی علاقہ لری جائز بولونان ، بربری اوزرینہ شدتلہ تأثیر اجرا ایدن حادثه لر آراسنده یایلمه جق تصنیفلر ، نہایت تدقیق خصوصندہ سهولت تأمین ایتمکدن باشقہ اعظام ایدیلمه جک بر قیمتی جائز دکلدر .

مدخل

بو کونک اجتماعی شرائطی ایچنده کی بوتون اقتصادی فعالیتلرمن ، فردلر آراسنده اقتصادی قیمتلر آلدہ ایتمک ایچین صرف ایدیلن غیرتیلر شسکلندہ تظاہر ایدیور ؛ حتی بر نقطہ نظرندن مسئلہ یه دقتلہ باقیلمه جق اولور ایسه کورولور که بالذات بو غیرتیلرہ منفعت ضدیتلری ، جداللری ایله افادہ اولنه بیلیر ؛ فی الحقیقہ فرد کوزیلہ باقدیغمن

زمان دیه بیلیرز که معین بر جمعیتک معین بر آننده موجودیتی و تکثیر احمال‌لری معین بر طاقم شرائط ایله تثبیت ایدیلش بر حالده اولان، یعنی محدود بولونان بواقصادی قیمت‌لرک امکان نسبتنده فضله بر مقدارینی آلدہ ایتک غایه‌سی، هر فردی، اقتصادی فعالیت صرفه سوق ایدیور. اولک ایچیندر که معدن صاحبی اوجاغنی ایشلتیور، چیقچی بازاره محصول یتشدر مرکه غیرت ایدیور؛ جام فابریقه‌توری، اعمال ایتدیردیکی ماده‌یی پیاسه‌یه سوق ایدیور و نهایت‌ینه اولک ایچیندر که معدن اوجاغنده وفابریقه‌ده بر جوق عمله لر چالیشیور؛ چونکه بوتون بو فردلرک هر بری، کندی ساحه‌سندہ صرف ایده‌جکی فعالیت نتیجه‌سندہ، پاره قازانه‌جقدر. بو پاره، اوفرلر ایچین درجه درجه بر قوت و حاکمیت واسطه‌سی دیمکدر. چونکه بو پاره ایله، فائده‌لی تلقی ایتدکلری، یاخود دیگر بر کله ایله کندیلرینک محتاج اولدقلرینی ظن ایتدکلری دیگر اقتصادی قیمت‌لری صاتین آلا‌جقدر. فرد کوزیله باقدیغمز زمان بویله کوروپورز.

عینی وضعیتی برده جمعیت کوزیله کورمه‌لم: جمعیت، طبقی بر عضویت کبی، بر انسان کبی، یاشامغه، بویومکه و کینیشله یوب قوتلنمکه متایل کوزو کوپور. بوتایل بالخاصه ایکی شکلده تظاهر ایدیور: اولاهر جمعیت، کندیسنک عناصری و عضولری مقامنده اولان فردلری آراسنده صیق، آهنگدار و معین غایه‌لره متوجه مناسبتلر تولید ایتک ایستیور؛ ثانیاً بو فردی مناسبتلرک تولید ایتدیکی قوت ایله، کندیسنی، دیگر جمعیتلره قارشلی قوی و حاکم بر وضعیته قویقم ایستیور. جمعیت ایچین مفید دیمک، ایشته بو ایچی جبهه‌لی تمایلک تأیید و تقویه‌سنه خدمت ایدن شینلردر؛ نته کیم مضر دخی بونک عکسیدر؛ بناءً علیه هر جمعیت ایچین، کندیسنه یالکز مفید اولان شینلره مساعده ایتک و قیمت ویرمک، یالکز اولنری تشویق ایتک و مکافاتلندیرمق بر اساس اولویور؛ بالمقابلہ کندیسنه مضر اولان شینلری ناخوش بر کوزله کورمک و منع ایتک دخی بونک بر ضروری نتیجه‌سی اولویور. — ایشته هر جمعیتک — عاداتا — سوق طبعیسی دیه‌بیلہ‌جکمز بوتایل، بوتون دیگر نوع اجتماعی قیمت‌لر ایچین اولدینی کبی، اقتصادی قیمت‌لر ایچین‌ده یکانه بر معیاردر: یعنی اقتصادی قیمت‌لری، بر قیمت اولق اوزره یاراتان جمعیتدر؛ چونکه اساساً بوتون اقتصادی قیمت‌لر، مبادلہ ایدیلکک صالح اولان اجتماعی قیمت‌لردن و واجتماعیلشمش عضوی ضرورتلردن باشقه برشی دکدر. بو تقدیرده، اقتصادی فعالیتلر، جمعیت

طرفدن یاراتیلان اقتصادیا اجتماعی قیمتلی ائده ایدیه بیلیمک ایچین فردلرک صرف ایتدکلی فعالیتلر دیمک اولاجقدیر .

مسئله نك بوايكي جبهه سی ، یعنی فردی جبهه سی ایله اجتماعی جبهه سی ، ظاهری تخالفه رغماً حقیقته بر برینی اکلایدیور . فی الحقیقه معدن صاحبی ، ده میراخراجیله مشغول اولویور : چونکه ده میره فلان ویا فلان جمعیت ، فلان ویا فلان قیمتی ویرمشدیر ؛ چونکه بو ماده ایله ینه او جمعیتلرک قیمت ویردکلی اشیا اعمال ایدیله جک ، طوپ ، زرهلی ، صوبا ، ییچاق الخ یاییله جقدیر . کویلو فلان ذخیره یی یتیشدیریور : چونکه او ذخیره نك صاتیلاجفی بازاره منسوب انسانلر بو ماده یی یمیکده بر قیمت کورمشلردیر ؛ فابریقه ده چالیشان عمله ، سعینه مقابل پاره ایستوره : چونکه اونك سعی فلان اشیانك اعمالی ایچین ضروریدر و چونکه اواشیایه قیمت اعاره ایدلش وعمله نك سعی ده بویله بر قیمتلی شینك اعمالنه خدمت ایتدیکی ایچین قیمتله نمشدیر . بونلر ، بو فعالیتك اجتماعی جبهه دن مطالعه سنده میدان چیقور ؛ حالبوکه عینی محاکمه طرزى بو فعالیتى صرف ایدن فردلرک جبهه سندن ده یاییله بیلیر : بو فعالیتلرک صرفه سبب ، اوفرلر ایچین ظاهراً پاره قازانمقدیر ؛ حقیقته ایسه ، ایچینه یاشادقلى اجتماعی شرائطه کوره هر برینك قیمتلی بولدینی اشیایى ائده ایتك آرزوسیدر . عین صورته شویله دوشونه بیلیرز : جمعیت اوقیمتلی یاراشمشدیر ؛ چونکه بو قیمتلر واسطه سیله اولافردلری آراسنده مناسبتلر و علاقه لر تأسیسنی ، نانیاً دیگر جمعیتلره قارشى کندیسنى قوتلندیرمکی استهداف ایدر . فرد جمعیته اویار : درجه درجه قازانچ ، یعنی بر نوع قوت وحا کیت ائده ایدر ؛ جمعیت فرده بونلری یابدیرتیر و کندیسنى قوتلندیرر .

بو نتیجه یی برآز ده اایضاح ایدلم :

اقتصادی فعالیتلنده بولوندیغنی کوردیکمز هر فرد ، معین بر جمعیتك اقتصادی شرائطی ایچنده چالیشیر . بو شرائط ایسه ، معین و محدود بر طاقم ضرورتلره امکانلردن عبارتدر ؛ یعنی جمعیت ، کندیسى ایچین فائده لی ویا ضررلی عدایتدیکی فعالیت نوعلرینی ودرجه لرینی بر طرفدن قطعی صورته تشیت ایدره ك بونلری فردلرک اوکنه قویمش ، دیگر طرفدن ده بو فعالیتلرک بر قسمی فردلرک دوغریدن دوغریه انتخاب و ترجیحلرینه برافشدر . مثلاً - صوکره کی درسلمزده کوره جکمز وجهله - لونجه دینلن تشکیلاتك حاکم اولدینی بر دورده بر بویوک بانقه وجوده کتیرمک ،

جمعیتك فائده لی عد ابتدكي بر تشبث اولور: بو، منفی بر ضرورتدر. كذلك عینی دورده مختلف فردلرك مختلف استحصال ایشلرینه سلوك ایتسینی، فردلرك اختیارینه بر اقصا سدر: بوده مثبت بر امكاندر. فردلر، بو ضرورتلرله امكانلره قارشی، كندی اراده لرینه تابع اولارق آلدقلى وضعیته كوره، بالذات جمعیتدن مكافات (كار) ویا مجازات (ضرر) آلیر.

ایشته بو ایضاحات ایله بر جمعیت داخلنده كی اقتصادی حیاتك حقیقی منشأ لرینی كوسترمش اولویور. واقعا مكتب كتابلرینه قدر كیره ن دیگر برایضاح طریزی، عمومیتله اقتصاد مسئله لرینی صرف اقتصادی كوزیله كورمه نك ممكن اولاجنه اینانان اكری مؤثفلر طرفندن قبول ایملشدر: او ایضاح طریزیه نظراً اقتصادی فعالیتلر مذك و خاصة "استحصال"، "انسانلره فائده لی اولاره اشبابی و هرده كنیم كمكده" باشقه بر متبی و محرکی بو قدر. حالوكه بویه بر ایضاح تشبثی، علی العموم اقتصادی و خاصة "استحصالی، تمامیه آیری اولدینی دیگر بر مفهوم ایله، یعنی "كنیك" ایله قاریشدریمقدن صرف نظر - بونقطه یی ایلریده تفصیلاً تدقیق ایده جكر - دیگر طرفندن ده احتوا ابتدكي "فائده" كبی مبهم بر مفهومه بو قدر اساسلی بر اهمیت عطف ایتك خطاسنه دوشیور؛ فی الحقیقه "فائده"، همان هان بوتون اقتصاد مکتبلرنده اك اساسلی واهیتی بر مفهوم اولارق قوللانیلمشدر؛ فقط بونك صرف قوری بر معناده استعمالی اوزرینه، مثبت بر علم اولماسی ایجاب ایده ن "نظری اقتصاد" ی اقامه ایتمه نك محال اولدیغنی ظن ایدیور.

اعتراف ایدرم كه اقتصاد ادبیاتنده پك ده مائللری اولدیغنی قبول ایتدیكم بویكی مشاهد و ایضاح طریزیه استناداً بوتون نظری اقتصادی یکیدن انشا ایتك پك مشكلدر؛ بونكله برابر تدریسی بر غایبه یی تعقیب ایده رك یازدییم بوسطرلرده بر آزده "موضوعه" جاشدیسینی ویره ن بویه بر نقطه نظر ك اثبات و تحقیق، درس لرمذك مختلف قسم لرنده پارچه پارچه و امكان نسبتنده تشبث ایده جكمز بر هدف تشکیل ایده جكدر.

*
**

بورایه قدر آنجق عمومی منظره سنی تثبیت ایتكه چالیشدیغمز اقتصادی فعالیتلرمز، یعنی اقتصادی قیمتی حائز بولونان و یکی قیمتلر تولید ایتك وصفنی طاشیان فعالیتلر، - دیگر بر تعبیر ایله - اقتصادی ایشلر، ایکی بویوك قسمه تفریق ایدیله بیلیر:

۱ - استحصالی فعالیتلری؛ ۲ - مبادله فعالیتلری.

بو ایکی قسم فعالیتلرمز آراسنده كی اساسلی فرق، برنجیلرك، خاصة "ایشانك" مبادله ایدیلكه صالح بر حاله كتیر یله سنه متعلق اقتصادی حادثه لر؛ ایكنجیلرك ایسه،

جو نوع اشیانك و علی العموم اقتصادی قیمتلك فردلر آراسنده دور ایتمه سنه ، یعنی قیمتلك صرف صاحب لرینی دكیشدیرمه سنه متعلق حادثه لر اولمالریدر .
بز بو قسمده یالكز برنجی نوع فعالیتلردن و حادثه لردن ، یعنی استحصالدن بحث ایده جکز .

استحصال مفهومی ، قید ابتدكمز شكلده تثیت ایتدكدن صوكره ، بو طرزك معناسنی حقیله آكلاته بیلمك ایچین شیمدی به قدر مختلف اقتصادجیلر طرفندن استحصاله ویریلن دیگر معنارله آراسنده کی فرقاری قید ایتمك موافقدر .
شیمدی به قدر استحصاله ویریلان معناری ، تفرعاته عائد تنوعلردن صرف نظر ایتمك شرطیله ، ایکی قسمه تفریق ایتمك ممكندر: (۱) - استحصالی ، علی العموم ایکی قیمت حصوله كتیره ن بوتون فعالیتلره تشمیل ایدهن نظریه لر؛ (۲) - استحصالی ، دوغریدن دوغری به و صرف مادی اشیانك وجوده كتیرله سنه حصر ایدهن نظریه لر .

برنجی تاقی به نظراً ، اقتصادی فعالیتلك هر هانکی بر نوعی صرف ایدهن فرده ، بو فعالیت بر « فائده » ، یعنی برکار و بر قیمت كتیرر . - ایکنجی تاقی به نظراً ، استحصال ایشلری ، یالكز مادی اشیانك وجوده كتیرله سی ایچین مصروف مساعیدر؛ یعنی حتی ، بونلره نظراً ، بر طرفدن تاجرلر مستحصل اولمادیفی کی ، دیگر طرفندن ده معنوی قیمتلری حائز فعالیتلر ایله خدمتلر و اداره وظیفه لری ، استحصال مفهومی آلتنه کیره مز .

دقت ایدیلیرسه کورولور که بو ایکی تلقیدن هر ایکیسنده ، احتوا ایتدکلری حقیقت حصه سندن ده فاضله خطا مندمج بولونویور : فی الحقیقه برنجی تاقی ، استحصال ایله علی العموم « اقتصادی » مفهومی و « اقتصادی فعالیت » ی بر برینه قاریشدیریور؛ ایکنجی تاقی به نظراً ده استحصال ایله « ته کنیک » ی عینی معنایه قبول ایتمك مجبوریتنده یز؛ حالبوکه - ایلریده کوره جكمز وجهله - بو قطعاً بر مشاهده خطاسیدر .

للك مشهور اقتصادجیلرده شایان حیرت بر ذهول طرزنده راست کلدیکمز بو تلقیلرك خطالی جهتلینه مقابل ، برده هر ایکیسنده دوغرو اولان و استحصالك اك دوغرو بر شكلده آكلاشلمه سنه یاردیم ایده جك اولان برنسیلر واردر .
فی الحقیقه برنجی تاقی ، علی العموم اقتصادی فعالیتلری و بالتیجه استحصالی ، ظاهری

مماثلرندن تفریق ایچین، چوق حقلی بر صورتده، بونلرک تولید ایتدکلری نتیجه یی معیار اولارق استعمال ایتکده در. چوق حقلی دیوروز: چونکه عکسی تقدیرده ظاهرأ وماده بر برینک تمامیه عینی اولان ایکی فعالیتدن بری اقتصادی اولدینی حالده دیکرینک «اقتصادی» ایله هیچ بر علاقه سی اولماقده در و چونکه برینک غایه سی، «فائده» و یا خود - ترجیح ایتدیکمز بر تعبیر ایله افاده ایدلم - اقتصادی قیمت تولیدی اولدینی حالده دیکری بویه بر غایه دن اوزاق اولایلیر.

ایکینجی تلقی به کلنجه: استحصالی ته قنق کی اشیانک وجوده کتیر یلسنه حصر ایتک، بر جهتدن غایت دوغرو در؛ چونکه اقتصادی فعالیتلر مز آراسنده دوغریدن دوغری به مبادله لر مرک موضوعنی تشکیل ایده جک اولان اشیانک اقتصادی قیمتی حائر بر شکله فراغنه، یعنی میدانه چیقارماسنه متعلق اولانلرینی دیکر لرندن تفریق ایتک ایجاب ایدر. فی الحقیقه اقتصادی فعالیتلر بوندن عبارت دکدر: بر دفعه بو اشیا میدانه کلد کدن صوکره، بونک اوزرنده دیکر بر نوع فعالیتمز ده اولور که اوده مبادله در. نته کیم عینی اشیا اوزرنده ده صوکره انقسام واستهلاک کی دیکر اقتصادی حادثه لر دخی جریان ایده جکدر. فقط اول امرده استحصال ایله مبادله یی عینی سرلوحه، یعنی «اقتصادی فعالیت» نامی آلتنده طوبلامقله برابر بونلرک آراسنده کی خصوصیتلری دخی تمیز و صراحتله تثبیت ایتک لازمدر.

ایشته یوقاریده استحصال حادثه لرینی تعریف ایتک ایچین تکلیف ایتدیکمز دستورک معناسنی، بو قیصه تحلیل نتیجه سنده ده قولای آکلایه بیلیر: استحصال ماده لری، آنجه مبادله ایدر بیدر جک، نمک و تصرف ایدر بیدر جک طرزده آفاقیشیلدن، یعنی ماده لیشیلدن - مادی و یا معنوی - هر شئیک برابره بومال کتیر یلمه نه تعلوق ایدر: بورایه قدر استحصال فعالیتلری ایله مبادله فعالیتلرینی بر بوندن تفریق ایتش اولویوروز. بر آز ده ایلری به کیده لم: اشیانک - قید ایتدیکمز - حاله کتیر یلمسی ایچین مصروف اولان فعالیتلر، ته کینکه داخل اولور؛ یعنی بالذات اوشئیک، تابع اولمسی ضروری اولان، فیزیکی، کیمیوی و اخ معاملاته تعلق ایدر؛ - یا خود بو فعالیتلر، اقتصاده داخل اولور؛ یعنی اوشئیک وجوده کلسنده ذی مدخل ومؤثر اولان انسانی مناسبتلره، انسانلر آراسنده موجود و اقتصادی قیدیه مشروط مناسبتلره تعلق ایدر. نتیجه اولق اوزره، «استحصال» ک

تام تعریفه ، - برر کله ایله افاده لری ممکن اولان مفهوم لریک تعبیر لرینی قول لایمق صورتیله - واصل اولاییلریز : استحصال ماده لری ، ایمانک مبادله ایدیلرک مساعیر بر حاله کتیر بلرسمه متعلق بولونانه اقتصادی ماده لره دینیر .

*
* *

« استحصال » تعبیری ایله نه آ کلاشلماسی ایجاب ایتدیکنی تثبیت ایتدکن صوکره شیمدی دوغریدن دوغری به استحصال حادثه لریک تدقیقه باشلایه بیلیرز . استحصال بحثه متعلق بولونان مسئله لری ، متعاقب مقاله لر مزده بشی قسمه تفریق ایده جکز : برنجی قسمده ، استحصال حادثه لریک وقوعی شرائطی تدقیق ایده جکز ؛ ایکنجی قسمده هر بر استحصال فعالیتک احتوا ایتدیکی اقتصادی عنصر لری آراشدره جکز ؛ اوچونجی قسم مختلف استحصال طرز و شکل لریک مطالعه سنه حصرا ایدیه جکز ؛ دردنجی قسمک موضوعی ، بر جمعیت داخلنده استحصال حادثه لریک مربوط بولوندینی تشکیلاتی تعیین و مطالعه ایدیه جکز ؛ بشنجی قسمده استحصالک جمعیتلر داخلنده تابع اولدینی تحدیداتی موضوع بحث ایده جکز .

برنجی قسم

استحصال شرط لری

بوتون اقتصادی حادثه لر ، معین بر جمعیت ایچنده و یا خود مختلف جمعیتلر آراسنده جریان ایدر ؛ یعنی اقتصادی حادثه لریک یقین محیطی ، یا خود مسندی جمعیتلر ، دیگر بر تعبیر ایله اجتماعی شرائطلر . فی الحقیقه هیچ بر اقتصادی حادثه ، بویله بر جمعیت محیطی موجود اولادن قابل تصور دکدر ؛ اونک ایچیندر که اقتصادی مناسبترلر ، جمعیت حالنده یا شایان انسانلر آراسنده کی مناسبترلر شکننده تاقی ایدیه بیلیر و علی العموم بوتون اقتصادی فعالیتلرک معناسنی ده آنجق بویله بر جمعیت مربوط اولق صورتیله ایضاح ایتک ممکن اولور . بومطالعه ک ضروری بر نتیجه سی اولق اوزره ، شو نقطه بی ده قبوله مجبورز : اقتصادی حادثه لر ، یالکیز انسانلر آراسنده موجوددر .

فقط دیگر بر جهتنن بالذات جمعیت دخی ، دیگر جنسندن بر شرائط یکونی ایچنده موضوعدر : مادی و یا فیزیکی محیط . فیزیکی محیطدن آ کلاشیلان معنا ، اوستنده یا شادینمز ارض و حتی ارضمزک منسوب بولوندینی منظومه شمسیه در . بزری دوغریدن دوغری به علاقه دار ایدن مادی عالم بودر ؛ فی الحقیقه بومادی عالم ،

بالذات انسانلرك و جمعيتلرك وجوده كلسنده مؤثر اولان ايلك و عنصرى شرطلى
حاويدر ؛ ديكر طرفدن بوشرطلرك اساسلى بر صورتده معروض قالاچنى تبدللى
دخى ، غايت ضرورى بر انعكاس طريقه بوتون انسانى و اجتماعى شرائطى تحوله
تابع طوته جقدر .

بوتون اجتماعى حادثه‌لر ايچين عمومى و ابتدائى بر مسند وظيفه‌سى كوره‌ن
ماده عالمى ، خاصةً اقتصادى نوعدن اجتماعى حادثه‌لر موضوع بحث اولدغى زمان ،
دها فضله بر اهميت اگتساب ايتمش كوزوكور . فى الحقيقه على العموم جمعيت
و اجتماعى حادثه‌لر ايچين نسبةً اوزاق تاثيرلى حائز كى تلقى ايديلن ماده عالمى ،
اقتصادى حياتك اك اساسلى عامللى آراسنده مطالعه ايديلير . بونك سببى قولايجه
كشف ايدم بيليرز : اجتماعى حادثه‌لر آراسنده اقتصادى اولانلرك اك مهم خصو-
صيتلرندن برى ده - يوقارنده « ايش » ك ايضاحنده قيضه جه تماس ايتديكمز وجهله -
چوق دفعه مادى اولان ايشيانك توسطنه محتاج اولسيدر . بالخاصه ايشته بو
خصوصيتدر كه ، ماده عالمه اقتصادى حياتده بويوك بر تاثير حصه‌سى آيرمق فكربى
الهام ايتكده در .

فيزيوقراتلردن برى اقتصاد علمنه حاكم اولمش و خاصةً ليهرال اقتصادك
واضعلرى طرفندن تماماً تدوين ايدلمش بر قناعتنه نظراً ، « مادى و فزيكى » مفهومى
ايله افاده ايتديكمز شرائط ، دوغريدن دوغرى به استحصالك اساس بر ركى ،
« عنصرى » ويا « عاملى » در : استحصالى ، طبيعت ، سعى و سرمايه كى اوچ
عنصردن مركب عد ايدن بوتلقى ، هر اوچ عنصرى ده آشاغى يوقارى مساوى
قيمتده بر اقتصادى عامل عد ايتمكه سوق ايدر . واقعا اقتصاد ادبياتنده بو عنصرلردن
هر برينه و برلىسى لازم كلن اهميت حقنده بر چوق مناقشه‌لره و يكديكربى نقص
ايدن فكرلره راست كليرز . يالكز بو مناقشه‌لردن چيقاراييله جكمز بر نتيجه وارسه
اوده بو اوچ عنصرك حائز اولدقلى اهميتك قطعى و هر زمان ايچين معتبر بر دستوره
ارجاعى ممكن اولمايغيدر . هر شيندن اول شو نقطه‌يى تثبيت ايدم بيليرز : بو اوچ
عنصر آراسنده « طبيعت » دنيلن قسمى ، اقتصادى عامللر آراسندن چيقارمق
لازمدر . بوكا مقابل سعى و سرمايه ، تام معنايله اقتصادى عنصرلردر . زيرا بو
ايكى عنصرده ، - بالاخره ايضاح ايدم جكمز وجهله - برنجيسنك تماميله ضدينه

اولارق، «اقتصادی» نك بوتون وصفلرینی بولوق ممکن اولدیغی کبی، کندیلری ده بالذات برر اقتصادی حادثه عد ایدیلک ایجاب ایدر.

نته کیم عینی پرنسپیی تعقیب ایده رک، دوغریدن دوغری به اجتماعی اولان عنصرلری ده، طبیعی عنصر کبی، «اقتصادی» نك خارجنه چیقارمق و هر ایکی نوعی ده آنجق اوزرنده اقتصادی حادثه لرک جریان ایتدیکی برر محیط عد ایتک نقطه نظری تعقیب ایده جکر. بوصورتله غیر متجانس واقعہ لری یعنی اقتصادی اولانلرله اولمایانلری عین حادثه نوعلری کی تدقیق ایتک خطاسندن و بونک تولید ایده جکی مشکلات ایله یا ککش نتیجه لردن کندمزی قورومق ممکن اولایله جکدر.

یالکز بوراده اساسلی بر سوء تفهیمک اوکنه کچمک ایچین شونی ده قید ایتک لازمدرکه اقتصادی حادثه لر ایله اجتماعی شرائط آراسنده کی مناسبت ایلک نظرده تخمین ایدیله بیله جکندن چوق قوتلی و اهمیتلی در. حتی دیه بیلرزه که بونلر، عینی بر جنسک مختلف نوعلرندن باشقه برشی دکلدرد. بر علم شعبه سنک حقیله وصاف اولارق تدقیقی بعضاً بدایتده موضوع بوکی صنئی تصنیفلره تابع اولماسنی ایجاب ایتدیردیکی ایچیندرکه بز، مشترک بر چوق اوصافی حائز حادثه نوعلرینی (یعنی اقتصادی ایله اجتماعی) بربرندن صراحتله آیرمغه طرفدار اولویوروز، یوقسه بالذات اقتصادی حادثه لره و اقتصادی شأنیته عائد بر تدقیقک، اجتماعی بر نوعک تدقیقندن باشقه برشی اولمدیغه و حتی برآزدها ایلری به کیده رک دیگر نوع اجتماعی حادثه لرک تدقیق کبی اقتصادی حادثه لرک مطالعه سندن ده بکله به جکمز یکانه غایه نك، نهایت بالذات (جمعیت) ی ایضا حدن عبارت اولدیغه قانعز.

— ۱ —

مادی شرائط

«مادی شرائط» مفهومندن آکلادیغمز معنای برآزاول قیدایتدک؛ شیمدی بو معنای برآزدها اطرافلی بر صورتده تثبیت ایتکه چالیشه جغز.

مادی شرائط، کندیلری نه اقتصادی، نه ده بالطبع اجتماعی اولما دقلری حالده کرك اقتصادی و کرك اجتماعی حادثه لرک تکنونی ایچین ابتداء موجودیتی لازم اولان شرطلردر؛ یعنی بونلر اولمازسه، اقتصادی و یا اجتماعی حادثه لر وقوع بولماز.

فی الحقیقه مثلاً هوای نسیمی اولماسیدی، ارض اوزرنده اقتصادی حیات اولمازدی؛ چونکه بالذات انسان موجود اولامازدی. کورولویورکه مادی شرائط آلتنده تصور ایده بیلجهکمز شیئر ایله بوراده موضوعمزی تشکیل ایدن حادثه لر آراسنده غایت صیقی بر مناسبت موجوددر. او حالده بو مناسبتی حقیقه تعین وثبیت ایتدین دوغریدن دوغرییه اقتصادی تدقیقاته کیریشمک و اقتصادی حیاتی ایجاب ایتدیکی شکله آکلامق ممکن اولاماز.

فی الحقیقه عجبا بو مناسبت ناصل بر معنا ویرمک ایجاب ایدر؟ عجبا بو مناسبت مثلاً بر جسمک سقوطیله جاذبه آراسنده کی، یاخود تسم ایله اولوم آراسنده کی مناسبت کییمیدر؟ واقعا بزبیلورز که جسمک سقوطی حادثه سی، بو یوک کتله لرله کوچوک کتله لر آراسنده موجود بر علاقه دن تولد ایدیور و بو علاقه بزم ایچین تمایله ثابت بر نسبت تحتنده و خاصه ضروری اولارق وقوع بولمدهدر. حتی بر آازدها ایلرییه کیده رک دیورز که بو علاقه، بر سببیت رابطه سندن، برعلیت مناسبتندن ده باشقه برشی دکلدر: یعنی ایکی شیئن، یاخود ایکی حادثه دن بری دیگرینک علتیدر؛ بری موجود اولدقجه، دیگریه ده محقق صورته وقوع بولاجقدر.

بو ایضاحاتدن صوکره اساس موضوعمزه دونه لم: عجبا - یوقاریده کی مثال اوزرنده اصرار ایدلم - هوای نسیمی ایله انسانلرک اقتصادی فعالیتده بولنماسی آراسنده عینیه بویله بر مناسبت موجودمیدر؟ یعنی هوای نسیمینک موجودتی، انسانلرک اقتصادی فعالیتده بولنلرینک و یاخود شو شکله فعالیت صرف ایتلرینک سببیمیدر؟ بو سؤاله «أوت» شکنده بر جواب ویرمک ممکن اولمادیغی در حال آکلارز، معافیله «خایر» دیمکله ده ایش بیتمز: چونکه سؤالی هنوز حل ایتمش دکلز؛ «خایر آما؛ بولر آراسنده ینه بر نوع علاقه، هر حالده موجوددر.» دیمکه مجبورز.

ایشته اوزرنده توقف ایتدکجه حلی مشکلشن بومسئله یی بوجئنده ایضاح ایتمکه چالیشه جغز. - بو مقصدی تأمین ایده بیلیمک ایچین یاپاییله جکمز ایلک ایش، قید ایتدیکمز وجهله، اقتصادی اولدقلری حالده اقتصادی حادثه لر اوزرنده موثر، یاخود - دها احتیاطکارانه بر تبیر ایله - بو حادثه لرله علاقه دار کوزوکن شیئرلی، ممکن اولدیغی قدر صریح و تام بر صورته تثبیت و تحلیل ایتکدر.

مادی شرائط سرلوحه سی آلتنه کیره ن مختلف عنصرلری، بربرینه ارجاع ایتمکسزین تدقیق ایتمکده برؤائده ملجوظ اولان برطاقم نوعلره آییره حق اولورسه ق، بش قسم وجود بولم اولور: (۱) - اقلیم؛ (۲) - طوپراق؛ (۳) جغرافی وضعیت؛ (۴) - مواد ابتدایه؛ (۵) - طبیعی قوتلر.

اقلیم. — «اقلیم» تعیری، «قلیما تولوژی» علملری ایله جغرافیاجیلر طرفندن بربرندن از چوق فرقلی معنارده قوللانلشدرد. واقعا «اقلیم»، پک اسکی زمانلردن بری انسانلرجه معلومدی: تا «آریسطو» دن بری بر چوق متفکرلر، بوکله یه مختلف مسئله لری ایضاح ایچین مراجعت ایتشلردرد؛ فقط اوزمانلر «اقلیم» ک معناسی چوق داردی: یالکیر هوانک سخوتی دیمکدی. «آریسطو» دن بری دیلارده دولاشان صیجاق، صوغوق ومعتدل اقلیم تصنیفی ایشته بوتلقینک نتیجه سیدرد. سخونت مسئله سی، آرتق بوکون اقلیم سرلوحه سی آلتنده طوبلایه سیله جکمز حادثه لرك هپسنی افاده ایده میور؛ اونک ایچین رطوبت و روزکاری ده بوکا علاوه ایتک لازم کلیور. واقعا کرک رطوبت و کرک روزکار، جوی بر حادثه اولقی اوزره، احجق سخونتک برر نتیجه سندن باشقه برشی دکلدرد. فقط اسکیدن «اقلیم» دنیلجه آکلاشیلان یا کلش معنایک تصحیحی ایچین رطوبت و روزکارلرك ده آیرجه برر عنصر اولارق ذکر ی بر ضرورت حالنه کیرمشدر. بوصورتله، اقلیم، هوای نسیمی داخلنده جریانه ایده نه سخونت، رطوبت و روزکار حادثه لری هیئت مجموع سیدرد، دیه بیلیرز.

یالکیز بوافاده، تام برتعریف اولمقدن دهافضله اقلیم مفهومه داخل بولونان عنصرلری بزه کوستیریور.

فی الحقیقه بو عنصرلری اقلیم مفهومی آلتنده طوبلارکن بونلری برر فیزیکی حادثه اولارق تدقیق ایتک، نه جغرافیاجیلرک، نه ده اقتصادجیلرک وظیفه سی دکلدرد؛ بلکه بو عنصرلر، فیزیکی عالم خارجنده یکی بر طاقم مناسبتلرک میدان چیماسنی انتاج ایدیورکوزو کدیکی ایچیندرکه تدقیق موضوعمه داخل بولونویور. بو حالده اقلیمک معناسنی حقیقه آکلایه بیامک ایچین بو عنصرلری هانکی نقطه نظر دن و نیچین مطالعه ایتک مجبوریتمده اولدیغمیزی ده تثبیت ایتمک کلیمز لازمدر.

هوای نسیمی داخلنده جریان ایده ن سخونت، رطوبت و روزکار حادثه لری، بر طرفدن ارض اوزرنده موثر اولقی اوزره بالواسطه، دیگر طرفدن ده نباتات

و حیوانات اوزرنده مؤثر اولق اوزره بلاواسطه بر طرزده حیات شرائطی وجوده کتیر مکده در: اقلیم عنصر لرینک عرض ایتدیککی تحولاتر ، بالواسطه ویا بلاواسطه ، ارض اوزرنده کی حیات شرائطنده کی تبدلر شکلنده ویا خود حیاتی حادثه لر آراسته یکی عنصر لر علاوه ایتک صورتنده مؤثر اولویور . ایشته اقلیم مسئله سی بوسیدن دولاییدر که اجتماعی علملرده وعلی الخصوص اقتصادده بدایه تدقیقی مطلق صورتده ایجاب ایدن بر بحثک موضوعی تشکیل ایدیور .

اولحاله « اقلیم » ک معناسنی تثبیت ایده بیلیرز: اقلیم ، هوای نسبی داخلنده جریانه ایده وکک بمواسطه ، ککک بالواسطه حیات شرائطی اوزرنده مؤثر اولویه سخرته ، رطوبت و روزلرله متعلیه حادثه لر هیئت عمومی بیلیر .

مع مافیله بوراده شونقطه یی در حال قید ایتکککمز لازمدر: اقلیمک بو طرزده تلقیسی ، صرف اقتصادی مسئله لر موضوع بحث اولدنی زمان ، دوغریدن دوغری به بو علمی نیچین علاقه دار ایتدیککی بزه کوسترمز . فی الحقیقه بزم مقصد مزده ایشته بو علاقه یی صریح بر حالده تثبیت ایتکدر: عرض ایتدیکمز بو تعریفده ، علی العموم اقلیمک اجتماعی و اقتصادی قانونلری و ضرورتلری بیله وجوده کتیر دیکنه اینانان متفکر لک قناعتلرندن اثر یوقدر ؛ بز ، بو وضعیتی بیلهرک اختیار ایدیورز؛ چونکه ذاتاً آراشدیر مقی ایتدیکمز ، جمعیت حیاتیله بو فیزیکی حادثه لر آراسنده کی علاقه لک حدودینی تعیین ایتکدر .

بو مقصدی تأمین ایده بیلیمک ایچین ، اول امرده اقلیمک تعریفنه ادخال ایتدیکمز معناده بو عنصر لک بلاواسطه اثر لرینی ، چوق قیصه بر خلاصه ایچنده تحلیل ایده لم :

(۱) اقلیمک سطح ارض اوزرنده کی فیزیکی تأثیری . — اقلیم ، مختلف علاقه لر اعتباریله ارض سطحک تشکیل و بنیه سی اوزرنده مؤثر در . بو تأثیر لر آراسنده اک مهمنی ذکر ایتش اولق ایچین ارض اوزرنده طوپراق صفیحه سنک تشکلی سوبیله بیلیرز . فی الحقیقه معلومدر که صخورک طوپراق حالنه انتقالی ، یا میخانیککی تجزی ویا خود کیمیوی تحلیل نتیجه سی اولارق وقوع بولور . بونلردن کیمیوی تحلیل بویوک بر اهمیتی حائزدر ؛ حال بو که کیمیوی تحلیل اوزرنده دوغریدن دوغری به اقلیم تأثیراتی مشاهده ایدرز: رطوبت و حرارتک مبذول بولوندینی منطقه لرده دائماً چوق شدید بر کیمیوی تحلیل کوریلور . یابس اقلیملرده ایسه بو تحلیل پک نادر در و بالنتیجه

طوپراق، شدتلی بر صاغاناق ایله یا اورتهدن تمام آغائب اولو ویرن، یا خود بوسبوتون اینجه لن برزار طبقه سی کیدر. عین زمانده بومنطقه لرده شدتلی یا غمورلری متعاقبینه چوق شدتلی تجرات اولور، بونک نتیجه سی اولق اوزره طوپراقده فضله مقدارده املاح (طوز) قالیر. اوستلری بیاض بر طوز قابوغیله اورتولو اولان (بوزلوسته پلر) بومنطقه طوپراقلرینک اک بارز نمونه لیدر: بویله طوپراقلرده آنجق - اوده بدایتده - فقیر نباتات یتیشیر و بر مدت صوکره املاحک تزیایدیله بونلرده آرتق یتیشه مزاولور. بر برینک تمامیله ضدی اولان بویکی اقلیم آراسنده متوسط اقلیم شرائطی، زراعت ایچین متنوع امکاتلر عرض ایدن مختلف طوپراقلر یتشدر. اساساً ارضک تاریخی تدقیق اولوندینی زمان اقلیم شرائطیله ارض سطحک کچیردیکی تحولاتلر آراسنده کی صیقی علاقه نی مشاهده ایتهمک ممکن دکلد.

(۲) اقلیمک حیات اوزرینه تأثیری. — اقلیمک حیات اوزرنده کی تأثیرلری مطالعه ایدرکن ایلک اول قارشیمزه نباتات چیقار؛ فی الحقیقه نباتات، بر طرفدن موجودیتنی ارض اوزرنده کی اقلیم شرائطنک معین بر انکشاف صفحه سینه کیرمسنه مدیون اولدینی کی، دیگر طرفدن ده کندیسنی محیط اولان شرائطه دوغریدن دوغری به انطباق ایتمک حتی حیواناتده اولدینی قدر بیله محیطه قارشى عکس العمل یاپاماق مجبور یتنده؛ بونک نتیجه سی اولق اوزره نباتات، اقلیم شرائطی، عادتاً منطقه منطقه و تماماً صادقانه بر صورتده عرض ایدر. ارض اوزرنده نباتاتک توزع طرزى، بزه اقلیم تصنیفاتنده دقتله تعقیب ایده بیله جکمز ایزلری ویرر. مثلاً برنج و پاموق، مداری اقلیم نباتاتندن در؛ بوکامقابل معتدل اقلیملر بوغداى و کتن ویرر.

واقعا نباتاتک طبیعه منسوب اولدینی اقلیملردن یا شقه منطقه لره نقلی اقلیم شرائطنه انطباق ایتدیرلسی بوکونکی زراعت ته کنیکنک بر چوق ساحه لرده موفقیتله قوللاندینی بر واسطه در؛ فقط بوکارغماً اقلیم شرائطی ایله نباتی حیات آره سنده کی علاقه، بوکون، نهایت استثنائی و چوق اهمیتسز ماهیتده انحرافلر کوستردن قطعی بر ضرورت حالده تلقی ایدیلکده در.

(۳) اقلیمک حیوانات اوزرنده کی تأثیری. — بوراده عینی ضرورتلری مشاهده ایتمکده یز. فی الحقیقه اقلیم، حیوانی حیات اوزرنده ایکی نقطه نظردن مؤثر در: (۱) دوغریدن دوغری به؛ (۲) بالواسطه. دوغریدن دوغری به تأثیر،

حيوانك عضويتى ، بنه‌سنى ، ونهايت عضوى حيات شرائطى تعيين ايتك صورتيله
 كنديسنى كوسترمكده‌در . بالواسطه تاثيره كلنجه : بو نوع تاثيرلر ، اقليمك نباتى
 حيات اوزرنده‌كى تاثيرلرينك برنتيجه‌سيدر: حيوانلرك تغديسه لازم اولان نباتاتك
 ارض اوزرنده‌كى توزع طرزى ، ضرورى برنتيجه اولق اوزره ، حيوانلرك طرز
 توزعنى دخى تعيين وثيت ايتمكده‌در . اساساً اونك ايجندر كه نباتات و حيواناتك
 جغرافى توزعلى ، يكديكرينى اكال واتمام ايدن حادثه‌لر تشكيل ايتمكده‌در .

*
 *

بورايه قدر ، « طبيعت » نامى آلتنده تدقيق ايديلمكده اولان مادي شرائطدن
 « اقليم » ي ؛ موضوع بحثمز اولان اقتصاد مسئله‌لرينك تام برصورتده آكلاشلمسى
 ايجين ايجاب ايتديكى قدر خلاصه حالنده وعمومى نتيجه‌لرى اعتباريله مطالعه ايتدك .
 عيى اصولى ، ديكر مادي شرائطه دخى تطبيق ايتدكدن صوكره على العموم مادي
 شرائطايه اجتماعى - اقتصادى واقعه‌لر آراسنده‌كى مناسبتلرك معناسنى و حدودينى
 تثيت ايتمكه چاليشه‌جغز .

محمد شروت

استقلال وقبا طاش ليسه‌لرنده اجتماعيات
 و تجارت مكتبنده اقتصاد معلمى